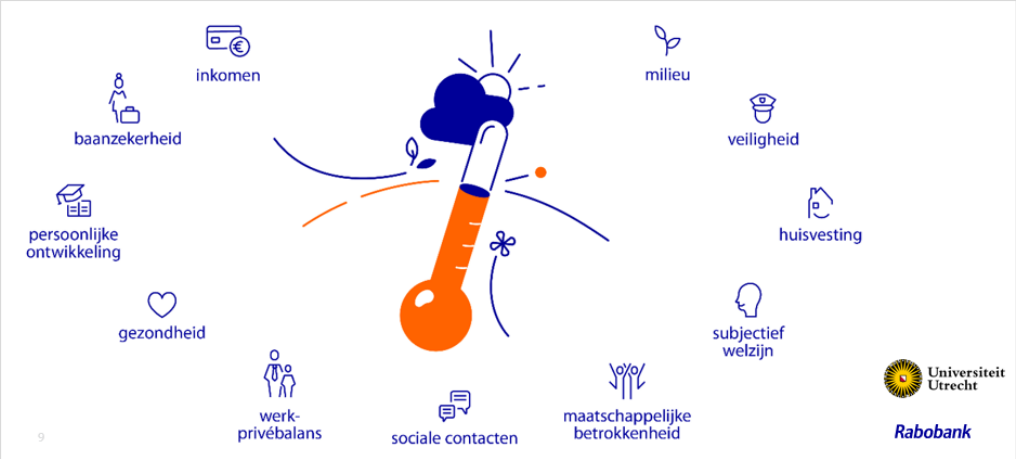
Bijlage 1 Beeld huidige situatie

De regio Arnhem-Nijmegen is een gevarieerd gebied, met veel cultuurhistorie (o.a. overblijfselen van Romeinen, kastelen en forten), diverse landschappen (rivierengebied tussen stuwwallen van Veluwe en Rijk van Nijmegen), afwisseling van steden en dorpen, en grote verkeersaders (weg, water, spoor) die het gebied oost-west en noord-zuid doorkruisen. Het gebied ligt centraal tussen Randstad en Ruhrgebied en tussen Zwolle/Noorden en Brainport/Zuiden.

Brede welvaart

In de laatste uitgebrachte Brede Welvaartsindicator (BWI) uit 2019 van de Universiteit Utrecht en de Rabobank scoort regio Arnhem-Nijmegen met een score van 0,66 net onder het nationaal gemiddelde. Dit komt met name door de relatief lage score op het gebied van gezondheid, milieu, inkomen, arbeid en woontevredenheid. Laatstgenoemde variabele is in de regio's met hoge BWI een belangrijke indicator. In vergelijking met andere regio's scoort Arnhem-Nijmegen bovengemiddeld op het gebied van sociale contacten, privé-werk balans en onderwijs. De score voor sociale contacten met vrienden en familie behoort zelfs tot één van de hoogste van Nederland.

Figuur 1: Indicatoren Brede Welvaart Index Rabobank en Universiteit Utrecht

Bron: Rabobank

De Regionale Monitor Brede Welvaart van CBS geeft een beeld van de trendmatige ontwikkeling en de huidige positie op de ranglijst voor de regio (ten opzichte van andere regio's) op verschillende thema's (zie tabel 1). Als er gekeken wordt naar de kwaliteit van leven op dit moment scoort de regio onder gemiddeld op het gebied van welzijn en gemiddeld op de rest van de thema's. Bij de trendmatige ontwikkeling zijn materiële welvaart en arbeid en vrije tijd voor Arnhem-Nijmegen de enige twee dimensies die de afgelopen jaren (2013-2020) een positieve ontwikkeling hebben laten zien. De regio blijft echter nog steeds in het onderste kwartiel aanwezig op het gebied van inkomen en in het middelste kwartiel op het gebied van BBP (de twee indicatoren van materiële welvaart). Een van de dimensies die de afgelopen jaren een daling in score laat zien, is wonen. In vergelijking met de rest van Nederland scoort de regio Arnhem-Nijmegen hierbij met name slecht op de tevredenheid met de woning en de afstand tot het sportterrein.

Tabel 1: Trendmatige ontwikkeling en huidige positie brede welvaart per thema (regio Arnhem-Nijmegen)

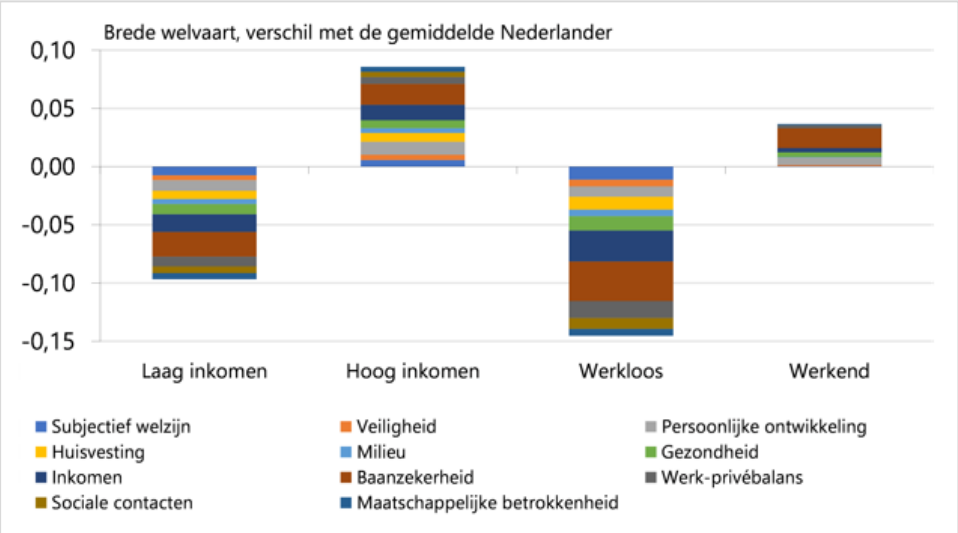
	Huidige positie	Trend (2013-2020)
Welzijn		
Materiele welvaart		
Gezondheid		
Arbeid en vrije tijd		
Wonen		
Samenleving		
Veiligheid		
Milieu		

Noten: (1) Huidige positie: bovenste kwartiel (groen), midden (grijs), onderste kwartiel (rood).
(2) Trend: stijging in brede welvaart (groen), geen significante verandering (grijs), daling brede welvaart (rood), geen data (wit).
Bron: CBS (2022), Monitor brede welvaart

De resultaten van beide brede welvaartsindicatoren laten zien dat regio Arnhem-Nijmegen over het algemeen gemiddeld scoort op het gebied van brede welvaart. Alleen in welzijn blijft de gemeente achter ten opzichte van de rest van Nederland. Wat betreft de ontwikkeling tussen 2013 en 2020 is de woonsituatie verslechterd, terwijl de materiële welvaart en balans tussen arbeid en vrije tijd zijn verbeterd.

De veelal gemiddelde score betekent niet dat er binnen de regio geen grote verschillen in brede welvaart tussen verschillende groepen van de bevolking bestaan. Ter illustratie laat figuur 2 zien dat er een 'stapeling' van positieve dan wel negatieve dimensies van brede welvaart tussen uiteenlopende groepen bestaat. Zo scoren werkloze Nederlandse en Nederlanders met een lage inkomen op allerlei factoren (o.a. baanzekerheid, inkomen, gezondheid etc.) negatiever dan mensen met werk en een hoger inkomen.

Figuur 2: Achterstanden in brede welvaart stapelen voor alle Nederlanders

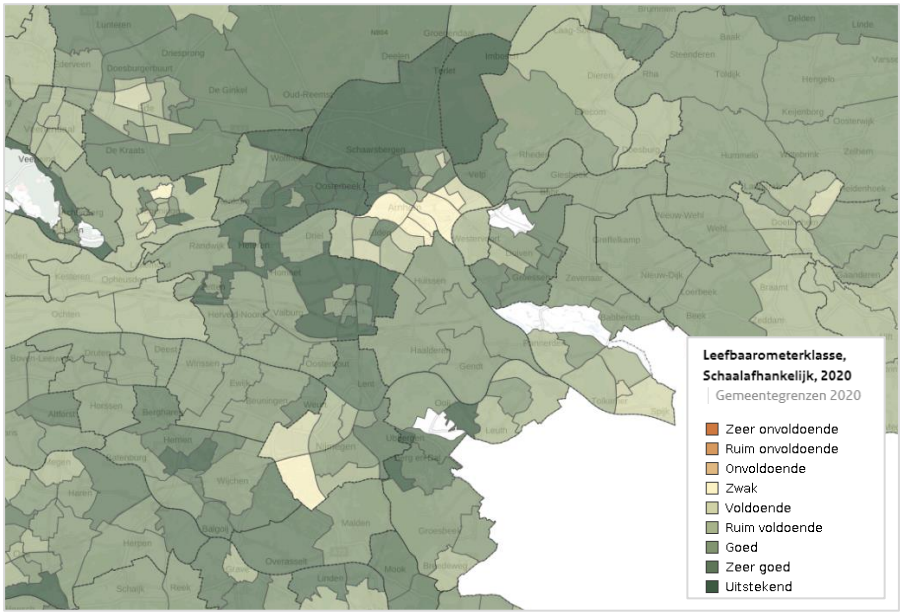

Bron: Rabobank (2022)

Leefbaarheid in wijken

De leefbarometer is een tool om de leefbaarheid in alle bewoonde wijken, buurten en straten in Nederland te monitoren. De wijken in de regio Arnhem-Nijmegen hebben een score van zwak tot uitstekend.

Figuur 3: Uitsnede Leefbarometer op wijkniveau

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties

Figuur 4: Percentage woningen in zwak of lager gebied per buurt/wijk: regio Arnhem-Nijmegen

Bron: Atlas Research en In.Fact.Research (2022)

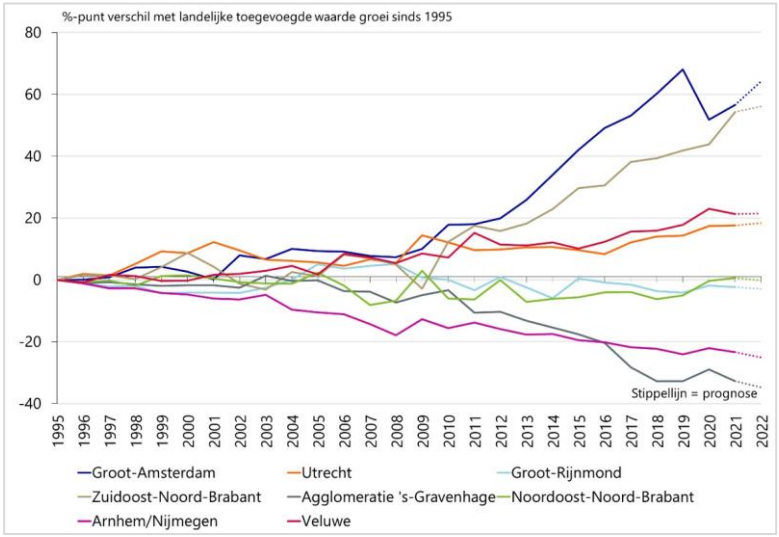
Een aantal wijken in de twee stedelijke gemeentes Arnhem en Nijmegen de laagste scoren, de verschillen binnen deze gemeente zijn groot. In de wijken Dukenburg, Neerbosch-Oost, Lindenholt, Hatert, Malburgen-West, Elderveld, Presikhaaf-West, Presikhaaf-Oost, Arnhemse Broek, Vredenburg, Malburgen-Oost (noord) en (zuid) staat de leefbaarheid structureel onder druk staat (zie figuur 4) *(Atlas Research en In.Fact.Research, 2022)*. De lage score op het gebied van leefbaarheid in deze wijken komt voornamelijk door een zeer grote negatieve bijdrage van een gevoel van overlast & onveiligheid en grote negatieve bijdrage van gebrek aan sociale samenhang en beschikbaarheid van woningen. De scores in wijken van andere gemeentes worden vooral gedrukt door een negatief effect van voorzieningen. Deze variabele levert juist in de twee stedelijke gebieden een erg positieve bijdrage aan de leefbaarheid.

Regionale economie

In de afgelopen 10 jaar (2011-2021) is de economie in de regio Arnhem-Nijmegen gemeten in aantal banen gestegen met 6% en in aantal vestigingen met 41% *(PWE Gelderland, LISA)* . Daarnaast heeft de regio een regionaal product van 27 miljard. Als er echter gekeken wordt naar de groei van de toegevoegde waarde vergeleken met andere metropoolregio's en Nederland als geheel, dan zien we dat de regio Arnhem-Nijmegen de afgelopen 20 jaar steeds meer achterblijft *(Rabobank, 2021)* . Het ondernemersklimaat zorgt er voor dat de ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde achterblijft en de motor van de economische groei niet soepel draait. Figuur 5 laat zien dat de toegevoegde waarde groei van Arnhem-Nijmegen in de afgelopen 25 jaar het sterkst negatief afwijkt van de landelijke toegevoegde waarde in vergelijking met de andere metropoolregio's.

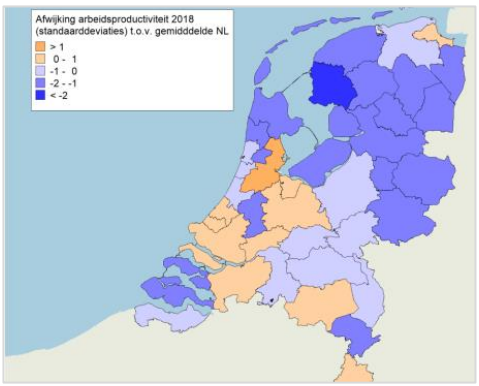
Figuur 5: Regionale verschillende in economische groei

Bron: Rabobank (2022)

Naast de toegevoegde waarde blijft de arbeids-productiviteit in Arnhem-Nijmegen ook achter bij het Nederlandse gemiddelde door te geringe inzet op innoveren en ondernemen in de regio (zie figuur 6). De regio mist grote trekkende bedrijven die innovaties in de keten uitlokken en de ondernemersdynamiek aanzwengelen. De regio heeft vooral veel kleine en middelgrote bedrijven (MKB), die vaak een afwachtende houding hebben. Naast het gebrek aan trekkende bedrijven hangt de verminderde ondernemersdynamiek ook samen met financieringsproblemen en de relatief kleine groep ondernemers die gezamenlijk met kennisinstellingen aan kennisvraagstukken werkt. Via de ecosystemen rond health, hightech, energy en slimme duurzaamheid en startersprogramma's wordt hier wel aan gewerkt.

Figuur 6: Afwijking arbeidsproductiviteit 2018

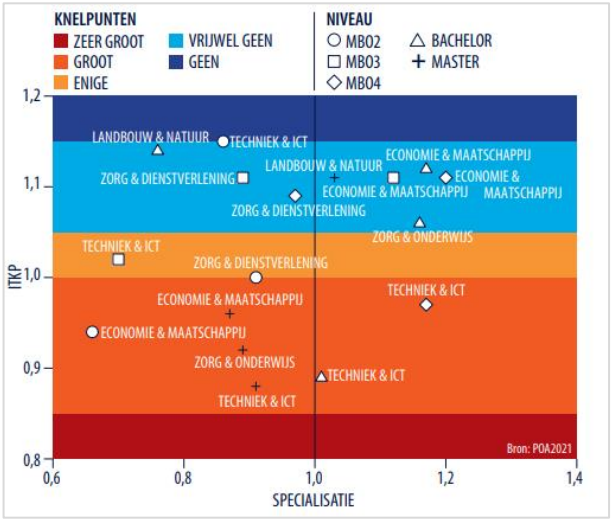

Bron: Rabobank (2021)

Arbeidsmarkt

De beroepsbevolking in de regio is de laatste 10 jaar vrij constant gebleven rond de 400.000 personen. Het aantal uitkeringen ligt rond het Nederlandse gemiddelde, met pieken in bepaalde wijken. Daarnaast is het werkloosheidspercentage (4,6%) licht bovengemiddeld. De beroepsbevolking in de regio is bovengemiddeld hoogopgeleid (43% hoogopgeleid, 37% middelbaar opgeleid, 19% laag opgeleid), echter werkt een groot gedeelte van de beroepsbevolking (35%) buiten de regio. Er is een krapte op de arbeidsmarkt, tot 2026 worden er voor het Rijk van Nijmegen met name knelpunten verwacht in de richting techniek en ICT op het opleidingsniveau mbo4, bachelor en master en in zorg en dienstverlening op mbo2 niveau *(Maastricht University en ROA, 2022a).* Voor Midden-Gelderland zijn de verwachte knelpunten vergelijkbaar. Voor de komende zes jaar wordt met name een tekort aan instromende professionals verwacht in de zorg & dienstverlening en economie & maatschappij op mbo niveau en in de techniek & ICT op mbo4, bachelor en master niveau *(Maastricht University en ROA, 2022b).* De kwantitatieve en kwalitatieve mismatch in de komende jaren wordt verder beïnvloed door de diepte en duur van een economische recessie die mede wordt veroorzaakt door de oorlog in de Oekraïne en de daaruit voortkomende inflatie en tekorten in energie en materialen (was ten tijde van bovengenoemde analyses nog niet bekend). Daarnaast is de toekomstige vraag naar gekwalificeerd personeel op basis van de nagestreefde transities in o.a. zorg, energie en wonen nog niet helder. Dit vormt een belangrijk aandachtspunt van het regionale Human Capital Akkoord.

Figuur 7: Arbeidsmarktknelpunten tot 2026 (ITKP) versus specialisatie naar opleidingssector, Midden-Gelderland

Bron: Maastricht University en ROA (2022), Arbeidsmarktprognoses Midden-Nederland 2021-2026

Grensoverschrijdende samenwerking

Ondanks dat grensregio's een aantal nadelen kennen zoals een lagere bevolkingsgroei, zijn er op lange termijn veel kansen aan de andere kant van de grens die momenteel nog te weinig benut worden door het bestaan van grensbarrières *(Van den Berge, Middeldorp en Burema, 2020)* . Afhankelijk van de ligging lonken er agglomeratievoordelen waardoor het aantal bereikbare banen en voorzieningen toe kan nemen. Door de samenwerking met Duitsland te versterken kan de regio Arnhem-Nijmegen zich ontwikkelen tot een sterke stad (Arnhem-Nijmegen) met een aantrekkelijker ommeland (Duitsland). Een groter aanbod van recreatieve natuur in het achterland vergroot de aantrekkelijkheid van de woonomgeving in de stad. Deze aanzuigende werking kan leiden tot een toenemende concentratie van banen en voorzieningen.

Literatuur

- Atlas Research en In.Fact.Research (2022), Leefbaarheid in Nederland 2020: een analyse op basis van de Leefbarometer 3.0
- CBS (2022), Regionale Monitor Brede Welvaart
- Maastricht University en ROA (2022a), Arbeidsmarktprognoses Rijk van Nijmegen 2021-2026
- Maastricht University en ROA (2022b), Arbeidsmarktprognoses Midden-Nederland 2021-2026
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2022), Leefbarometer
- Rabobank (2021), Samen bouwen aan een economisch sterk Lifeport: acht opgaven voor een gezond en gelukkig Zuid-Gelderland
- Rabobank (2022), Prinsjesdagpresentatie. Kabinet kampt met complexe kluwen problemen.
- Van den Berge, M., Middeldorp, M. en Burema, F. (2020), Kansen zonder grenzen? Verkenning van kansen voor grensregio's